

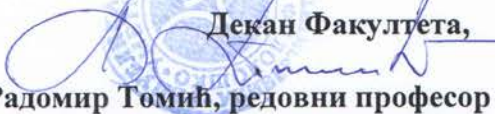


На основу члана 30. став 8. Закона о високом образовању РС и члана 48. став 6. Статута Универзитета у Крагујевцу, декан Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу доноси

РЕШЕЊЕ

Извештај бр. 01-2051 од 23.6.2016. године Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата **Татјане Јовановић** под називом „*Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010*“, ставља се на увид јавности објављивањем на сајт Филолошко-уметничког факултета, Универзитет у Крагујевцу у трајању од 30 дана.

Извештај се ставља на увид јавности у складу са последњим изменама и допунама Закона о високом образовању („Сл. гласник РС“ бр. 99/2014.).


Декан Факултета,
Радомир Томић, редовни професор



ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК (бројчано)

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији:
www.filum.kg.ac.rs

СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Молим да у складу са чл. 30 Закона о високом образовању и чл. 128 Статута Универзитета дате сагласност на извештај комисије о урађеној докторској дисертацији:

Назив дисертације:

Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010.

Научна област УДК(текст): србистика

Ментор и састав комисије за оцену дисертације:

Ментор:

Др Драган Бошковић, редовни професор Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: *Српска књижевност*;

Састав Комисије за оцену дисертације:

1. Др Татјана Росић Илић, ванредна професорка Факултета за медије и комуникације Универзитета Сингидунум у Београду, ужа научна област: *Наука о књижевности*;
2. Др Славица Гароња Радованац, ванредна професорка Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: *Српска књижевност*;
3. Др Часлав Николић, доцент Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: *Српска књижевност*.

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи):

У раду Татјане Јовановић „Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010.“ проблематизује се неупитност књижевног канона и представљају праксе које канон испостављају као културну конструкцију. Теоријску платформу рада чине студије културе, постструктуралистичке и постмодернистичке теорије, деконструкција, феминистичка књижевна критика, лакановске и постлакановске феминистичке психоаналитичке теорије. Српски књижевни канон доведен је у везу са теоријским, идеолошким, културолошким и епистемиолошким приликама у Србији 90-их година XX века, и стратегијама репрезентације женског ауторства у српској књижевности, које се у српском културном контексту, дефинишу књижевном периодиком, књижевним историјама, књижевним антологијама, књижевним наградама. Метакритичким приступом показана је активност феминистичких књижевних критичарки од 1990-2010. године.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидаткиње: **Татјана Јовановић**

Назив завршеног факултета: **Филолошки факултет Универзитета у Београду**

Одсек, група, смер: Југословенска и светска књижевност

Година дипломирања: **1990.**

Назив докторског студијског програма: **Докторске студије из филологије (језик и књижевност), модул Докторске студије из књижевности**

Научно подручје: **Филолошке науке**

Година одбране:

Факултет и место: **Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу**

Број публикованих радова: **14**

Радови из категорије М52:

1. 2010. Татјана Јовановић, „Време и прича у роману *Опсада цркве Светог Спаса Горана Петровића*“; *Књижевност и језик – часопис Друштва за српски језик и књижевност Србије*, бр. 3-4, Београд, стр. 271-279. (УДК 821.163.41.09-31 / ISSN 0454-0689) **М52**
2. 2015. Татјана Јовановић, „Канон и канонски рат“, *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Година X, Београд, стр. 221-236. (УДК 82.0 / ISSN 1820-5305) **М52**

Радови из категорије М53:

3. 2012. Татјана Јовановић, „Сватовске песме у светлу обреда прелаза“, *Липар – часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, год. 13, број 47, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, стр. 167-181. (УДК 821.163.41-14.09:398.8 / ISSN 1450-8338) **М53**
4. 2013. Татјана Јовановић, „Архетипски мотиви у приповеткама *Ветар и Швабица Лазе Лазаревића*“, *Липар – часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, год. XIV, број 50. Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, стр. 179-186. (УДК 821.163.41-32.09 Лазаревић Л / ISSN 1450-8338) **М53**
5. 2014. Татјана Јовановић, „Роман у којем је нестао роман - Животи девојака и жена Алис Манро у светлу постлакановских теорија“, *Кораџи – часопис за књижевност, уметност и културу*, година XLVIII, Крагујевац, свеске 7-9, стр. 143 – 150. (УДК 82 / ISSN 0454-3556); **М53**
6. 2016. Татјана Јовановић, „Херменеутика сопства у роману *Дневник лоше године* Џ. М. Куџија“, *Липар – часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, год. XVI, број 58. Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, стр. 145-159. (УДК 821.111(94)-31.09 Куџи Џ. М / ISSN 145-8338 = Липар (Крагујевац)) **М53**

Радови из категорије М14:

7. 2012. Татјана Јовановић, „Историографска метафикција у роману *Опсада цркве*

Светог Спаса Горана Петровића“, *Језици и културе у времену и простору*, Тематски зборник Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, стр. 611-618; (УДК 811.1(082); 821.09(082); 008(082) / ISBN 978-86-6065-133-6) **M14**

8. 2014. Татјана Јовановић, „Женско самоодређење у светлу лакановских и постлакановских теорија у приповеткама Јелене Ленголд“, *Језици и културе у времену и простору*, III Тематски зборник Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, стр. 169-178. (УДК 811.1(082); 821.09(082); 008(082) / ISBN 978-86-6065-282-1) **M14**

Радови из категорије M45:

9. 2010. Татјана Јовановић, „Родни идентитет и методе надзирања и кажњавања у приповеци *Мара милосница* Ива Андрића“, *Савремена проучавања језика и књижевности*; Зборник радова са II научног скупа младих филолога Србије, год. 2, књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, стр. 291-302. (УДК 821.111(73)-31.09 / ISBN 978-86-85991-31-8) **M45**
10. 2011. Татјана Јовановић, „Конституисање женског идентитета као другог у роману *Пада Авала* Биљане Јовановић“, *Савремена проучавања језика и књижевности*, зборник радова са III научног скупа младих филолога Србије, год. 3, књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, стр. 335-345. (УДК 821.163.41.09-31 / ISBN 978-86-85991-40-0) **M45**
11. 2012. Татјана Јовановић, „Постајање писцем – постајање женом“, *Савремена проучавања језика и књижевности*, зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије, год. 4. Књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, стр. 643-653. (УДК 821.111-4.09 Вулф. В. 821.133.1-4.09 Сиксу Е. 821.163.41-31.09 Ленголд Ј. / ISBN 978-86-85991-51-6) **M45**

Радови у некатегорисаним часописима:

12. 2014. Tatjana Jovanović, „Da li je jedino luda žena, zapravo – žena?, *ARS, časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, број 4, стр. 139-144 (YU ISSN 0352-6739) доступно на: <http://okf-cetinje.org/tatjana-jovanovic-da-li-je-jedino-luda-zena-zena/>
13. 2015. Татјана Јовановић, „Роман као тело и тело као реченица – *Златна бележница* Дорис Лесинг“, *Књиженство, часопис за студије књижевности, рода и културе*, Београд (УДК 821.111.09-31 Лесинг Д. 821.111.09:305-055.2 / ISSN 2217-7809); доступно на: <http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=135>

Некатегорисани радови:

14. 2015. Татјана Јовановић, „Индивидуација једне књиге“, предговор, *Нештозачитање*, Немања Станковић, Чекић, Београд.

Назив и седиште организације у којој је кандидаткиња запослена: Прва крагујевачка гимназија, Крагујевац

Радно место: наставник српског језика и књижевности

ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. _____
ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. _____ СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА
У КРАГУЈЕВЦУ

У прилогу вам достављамо: - Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације;
- Одлуку Наставно-научног већа факултета о прихватању
извештаја комисије о урађеној докторској дисертацији

23. 6. 2016. год.
(место и датум)

М.П.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Ред. проф. Радомир Томић

ПРИМЉЕНО: 23. 6. 2016.			
Орг. јед.	Б р о ј	Прилог	Вредност
01	2051		

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 10.3.2016. године (одлука бр. 01-714), предложило нас је, а Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 13.4.2016. године (одлука бр. IV-02-218/19) именовало у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010.* кандидаткиње *Татјане Јовановић*. Захваљујући на поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I Опис докторске дисертације

Текст докторске дисертације *Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010.* докторант Татјане Јовановић има укупно 291 страницу текста нормалног (1,5) компјутерског прореда и структуриран је у следеће целине: Наслов, Идентификациона картица докторске дисертације, Садржај (стр. 3-8), Резиме и Кључне речи (на српском и на енглеском језику) (стр. 9-11), 1. Увод (стр. 13-42), 2. Феминистичка ревизија канона у историји уметности (стр.43-54), 3. Продор женског гласа на универзитете и стварање академске подршке (стр. 55-72), 4. Феминистичка књижевна критика (стр. 73-112), 5. Прилог (стр. 405), 5. Позадина развоја феминистичке књижевне критике у Србији (стр. 113-129), 6. Књижевност у Србији деведесетих година XX века, 7. Институционални и културални легитимитет женског ауторства у српској књижевности 1990-2010. (стр. 142-170), 8. Институционална моћ и женски канон у српској књижевности (стр. 171- 177), 9. Културална релевантност: књижевне историје и женски канон у српској књижевности (стр.178-203), 10. Културална релевантност: књижевне антологије и женски канон у српској књижевности (стр. 204-208), 11. Како се успостављало ново читање (стр. 209-234), Закључак (стр. 235-238), Прилози (239-261), Литература (стр. 262-291).

Уводно поглавље тематски је подељено на пет потпоглавља и доноси теоријско промишљање канона, указује на савремена преиспитивања канона настала под утицајем постструктуралистичких теорија, јасно разграничава различите почетне позиције које у односу према канону има мушко и женско ауторство и покреће питања о смислу и значењу канона у савременој књижевности.

У првом потпоглављу насловљеном „Порекло и историјат појма књижевни канон“, тумачи се етимологија појма канон, прати промена значења појма кроз историју и прелазак појма из теолошке у књижевну сферу, када се као најважније функције канона издвајају: скалибилна функција, функција чувања (мнемоничка) и функција нормирања (регулативна). Кандидаткиња теоријски указује на принцип иницијације, принцип затварања и принцип искључивања као конститутивне принципе канона, прави дистинкцију између класичних и канонских текстова и указује на канон као пројекцију измештеног религиозног осећања. У

намери да подстакне савремена преиспитивања канона кандидаткиња у другом потпоглављу насловљеном „Канонски рат“ представља последњи спор око канона, настао као израз легитимизацијске криза канона, дезидеализације, деколонизације, депатријархализације, идеолошког освешћивања канона и захтева за инклузивнијим проучавањем књижевности. Криза се јавила седамдесетих и осамдесетих година XX века у англосаксонским, али и посткомунистичким и транзиционим друштвима и позната је као – канонски рат, а супротстављена схватања о смислу и значају канона изнета су концизно кроз ставове Џона Гилорија и Вилијема Керигана. У трећем потпоглављу насловљеном „Позадинска комешања и стварни узрок канонског рата“, кандидаткиња указује на теоријске постулате, који су, израз либерализације културе, условили кризу канона. У одељку 3.1. „Студије културе као поље истраживања канона“, представља се аналитичко-интерпретативно поље студија културе као најшира теоријска платформа рада. Наглашено антиконзервативне и антиесенцијалистичке, студије културе полазе од тезе да ништа у култури и науци није невино, нити природно, већ је последица различитих принципа означавања, иза којих стоје идеолошки, политички и економски интереси у оквиру односа моћи. Уместо естетског просуђивања и естетског суда, као примарног начина одређивања вредности књижевног дела, студије културе истражују како и за кога је књижевно дело добро, какав *културални рад* изводи. Овакав став кандидаткиња преузима и доследно спроводи у раду, указујући систематски на идеолошки подтекст и везу културе и политичке контроле, с једне стране, као и на митове и идеологеме који доприносе натурализацији културе и чине конститутивне принципе канонизације. Кандидаткиња се позива на епистемологију засновану на антиесенцијализму и конструктивизму јер омогућују преиспитивање појмова: национална култура, традиција, фиксирани идентитети, напредак, а који утемељују национални књижевни канон. У том смислу она представља схватање Луја Алтисера о *идеологији* као доживљеном односу према свету, и субјекту као *идеолошком субјекту*, појам *хегемоније* код Антониа Грамшија (одељак 3.2. „Марксизам и идеологија“), промене у уобичајеном поимању поретка ствари до којих је довео *лингвистички покрет*, односно схватања проистекла из Де Сосирових лингвистичких принципа о језику и језичком знаку, појам *језичких игара* код Лудвиг Витгенштајн, који истину доводи у везу са контекстом и културом одређеног друштва (одељак 3.3. „Лингвистички преокрет“), да би теоријску поставку заокружила представљањем Деридиног тумачења појмова: *деесенцијализација стварности, децентрирање и лабављење фиксираних значења, хибридноста, интертекстуалност, структура, знак и значење*, и Фукоовог тумачења појмова *епистеме, дискурзивне праксе, дискурс, дискурзивне формације, дискурсна друштва, продукција и контрола дискурса* (одељак 3.4. „Постструктурализам“). Одељак 3.5. „Феминизам и феминизми“ доноси кратак преглед три таласа која су обележила историјски развој феминизма: од борбе за право на образовање и остваривање економских политичких, правних и социјалних права жена, прешло се на анализу друштвених узрока неравноправности појединца и дошло до анализе психичке и дискурзивне конструкције полне разлике, да би се теоријска позадина канонског рата заокружила тезама Жака Лакана и постлакновских феминистичких психоаналитичарки о конституисању женског идентитета (3.6. одељак „Психоанализа“).

Теоријска промишљања канона даље се развијају у четвртном потпоглављу – „Фрагменти савремених промишљања књижевног канона“, тако што се: проблематизује меродавност састављача канона (4.1. „Ко саставља књижевни канон?“), наводе најчешћи принципи искључивања (4.2. „Проблем искључивања – да ли је боље бити канонизован или не?“), промишља национални канон као органска целина и метафора органске заједнице, нације (4.3. „Канон и нација“), покреће проблем одговорности самога канона (4.4. „Које је канон одговоран?“), преиспитује лични однос према канону (4.5. „Који је смисао канона?“) и културна релевантност канона (4.6. „Ако је књижевни канон невидљив – коме може да смета?“). У петом потпоглављу насловљеном „Западни канон Харолда Блума“, кандидаткиња указује на различит психосоцијални контекст у коме стасавају жене писци у

односу на мушке колеге, као и сасвим различита родна психосимболичка инвестирања у књижевни канон. Конститутивним принципима *Западног канона* Харолда Блума (Harold Bloom, *The Western Canon: The Books and School of the Ages*) (одељак 5.1. „Са оца на сина“) супротстављена су схватања Саре Кофман (одељак 5.2. „А чије су ћерке?“), где се, као важни за примишљање канона, издвајају увиди о канону као формализацији религиозно-нарцистичке структуре идеализовања уметника, и родној обележености канона. Тему заокружују схватања Сандре Гилберт и Сузан Губар о женском ауторству у студији *Луда жена на тавану* (Sandra M. Gilbert and Susan Gubar, *The Madwoman in the Attic, The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*), (одељак 5.3. „Мора ли жена писац да буде луда и/или говори кроз луде јунакиње“), промишљањем односа између женског ауторства и канона, као и промишљања Милене Кирове (одељак 5.4. „Ако постоји патријархат, да ли је могућ матријархат?“) о амбивалентности матријархата.

У другом поглављу: Феминистичка ревизија канона у историји уметности, структурираном у три потпоглавља, кандидаткиња представља ревизију канона коју су иницирале историчарке уметности с краја 20. века.

У првом потпоглављу, насловљеном „Периодизација и развој феминистичке критике у историји уметности“, кандидаткиња представља феминистички покрет који се у историји уметности јавља 60-их година 20. века, када се први пут преиспитује канон са становишта рода. Радови прве генерације ликовних критичарки (Линда Нохлин, Розика Паркер), теоријски засновани на есенцијалистички и антиесенцијалистичким схватањима женскости, проблематизују неупитни *еманципаторски и просветитељски карактер уметности* и указују на *присуство жена* у историји уметности, упркос неравноправном приступу едукативним институцијама и дистрибуцији знања-моћи, да би друга генерација ликовних критичарки (Ненси Сперо, Џејн Вајнсток, Лора Малви, Гризелда Полок) теоретизовала и проблематизовала *репрезентацију женствености*: политике погледа и видљивости, егзибиционизам, војеризам, скопофилију, производњу уживања и фасцинације, нарцизам. У другом потпоглављу, насловљеном „Да ли је феминизам изменио историју уметности?“, представљена су промишљања о стратегијама утицаја на канон које су извеле феминистичке историчарке уметности, захваљујући којима су производња, рецепција, расподела и значења уметничких дела сагледана као део локалних и историјски специфичних друштвених односа и идеолошких пракси, да би покрет био окончан формулисањем различитих ставова око главне теме – да ли деконструисати постојећи мушки канон и укључити уметнице у њега, прихватајући критеријуме величине који су већ одређени као мушки, или исписати феминистичку историју уметности. Треће потпоглавље, насловљено „Утицај феминистичке критике у историји уметности на промишљање канона“, сумира значај теоријске расправе феминистичких теоретичарки уметности у 9 теза: 1. демистификација дискурса о уметничком делу утицала је на схватање уметничког дела као означивалачке праксе, 2. створена је нова терминологија (културна продукција, режими презентације, уметничка производња, рецепција) 3. промишљен је узајамни утицај идеологије и уметности, 4. отворено је питање канона, тј. питање вредновања и ситуирања уметничког дела представљено је као резултат пракси које су идеолошки кодирани, 5. канон је сагледан као људска творевина и као поприште борбе око значења, 6. Осветљено је празно место као место место моћи канона, услед чега је канон најјачи када изгледа да га нема, 7. указано је на традицију као појавно место канона, а сама традиција је сагледана као друштвена организација изведена из интереса доминације једне специфичке класе, 8. закон је родно проблематизован и обелодањена је његова родна детерминисаност и неравноправност, 9. указано је да и поред бројних студија којима је документовано постојање жена у историји уметности – жене нису ушле у канон, што је осветлило незаинтересованост канона за вредности, већ за митолошка упришта западног маскулиног субјекта.

Треће поглавље насловљено **Продор женског гласа на универзитете и стварање академске подршке** сажето и систематично доноси приказ развоја женских студија, касније студија рода, насталих као епистемолошка алтернатива доминантном патријархалном дискурсу. У намери да на европском епистемолошком плану покаже достигнућа, допинос и питања која су од 60-их година 20. века ова истраживања донела, кандидаткиња структурира излагање у 4 потпоглавља.

У *првом потпоглављу* „Женске студије (Women's Studies, Female Studies, Feminist Studies) и студије рода (Gender Studies)“ приказује се појава и историјски развој женских студија као нове образовне парадигме која се заснива институционално. У *другом потпоглављу*, „Дефиниција појма пол/sex наспрам појма род/gender“, мапирају се проблеми и теме, које су до скоро биле неупитне, а које феминистичке теоретичке, као носиоци женског гласа у епистемологији, покрећу. Поред теоретских промишљања дистинкције пол/род, представљају се најзначајнија становишта феминистичких антрополошких истраживања (статус жене у примитивним друштвима, природна подела рада, матријархат, појам сродства, размена жена), социолошких истраживања (сексизам) и психоаналитичких истраживања (завист према мушкарцу, језгра идентитета по роду, сепарација, перформативност рода). У *трећем потпоглављу* „Глобално и локално – феминизам и женске студије на полупериферији“, прегледно и сажето реконструира се појава женских студија у Србији и педантно упућује на библиографију која би подстакла даља истраживања. *Четврто потпоглавље* „Резиме – Шта значи феминизам на полупериферији?“ представља синтезу претходног излагања. Кандидаткиња доводи студије рода у везу са локалним контекстом и знањем на полупериферији, указујући на њихову инструментализацију с једне стране, и игнорисање и прећуткивање са друге стране.

Четврто поглавље: Феминистичка књижевна критика организовано у осам потпоглавља, упознаје нас са теоријским постулатима феминистичке књижевне критике настале 80-их година 20. века.

У *првом потпоглављу* „Теорија критике – методолошка и теоријска запажања“ у 11 тачака кандидаткиња даје преглед развоја књижевне критике као дела науке о књижевности, и указује на њене особености данас: прелазак са формалистичко-иманентистичког приступа на историчност књижевности, губљење аутохтоности и трансдисциплинарну повезаност књижевне критике са студијама културе, свођење књижевне критике на периодичку критичку праксу, промишља однос критике као академске дисциплине и критике као еснафске делатности са мануфактурно-индустријским премисама, однос критике и идеологије, метакритику и посткритику. Као важан увид кандидаткиња истиче да теоријско-естетичко поље звано *књижевна вредност* не поседује званичне објективне параметре, као и да нема поузданог податка о обиму критичких текстова који би анализи књижевне критике прибавили непроблематично утемељење. Вредност је конструкција, а књижевна критика интервентна и перформативна критичка пракса. У *другом потпоглављу* „Феминистичка књижевна критика – дефиниција и подела“ представља се историјат, дефиниција и подела феминистичке књижевне критике, да би се у *трећем потпоглављу* „Англо-америчка феминистичка књижевна критика – феминистичка критика у ужем смислу (feminist critique)“, сажетим приказом студија Кејт Милет (*Сексуална политика*) и Џудит Фетерли (*Читатељка која одолева*) представили принципи феминистичке критике у ужем смислу и идеолошки, биолошки, социолошки, психолошки видови репресије над женама у западној култури, изражени кроз: унутрашњу колонизацију, имаскулинизацију, стереотипе о слабирим женским интелектуалним способностима, табу који жену доводи у везу са нечистим и опасним, а који се подржавају језиком, образовањем, породичним васпитањем и традицијом, медијима. У *четвртом потпоглављу* „Англо-америчка феминистичка књижевна критика“ тумачи се гинокритика (gynocritics/gynocriticism), као врста феминистичке критике, чија је одлика гиноцентричност, на жену усмерена анализа разлика женског писања, реконструкција женске

књижевне традиције, женских стратегија писања, психодинамике женског стваралаштва, двогласности женског дискурса и односа према канону. У петом потпоглављу „Француска феминистичка књижевна критика – појам *l'écriture féminine*“, сажето и прегледно, као продуктивне за рефлесије о женском ауторству, женском писму и утицају феминистичке књижевне критике на књижевни канон, представљају се теорије Јулије Кристеве (5.1), Лис Иригаре (5.2) и Елен Сиксу (5.3), односно анализирају појмови: *семанализа, тетичка преламања, објект, матернално тело, материнство и репрезентација материнства* (Кристева), *теорија субјективитета, женски субјект, мајка-ћерка однос, женски глас у култури, материнство, ривалство, културно самоубиство, недостатак симболизације женског, parler-femme, језик-тело однос* (Иригаре), *критика бинаризма као принципа западне културе, женско писмо* (Сиксу). У пододељку „Резиме – француска феминистичка критика“ (5.3) упоређују се становишта радикалних материјалистичкиг феминисткиња и постлакановских психоаналитичких феминистичких теоретичарки. Шесто потпоглавље „*L'écriture féminine* – дефиниција појма“ показује зашто се женско писмо схвата као револуционарна активност, поље трансформације и ознака за субверзиван начин писања, који мешавином филозофског, поетског, теоријског, песничког изражавања и уживања у тексту подрива лингвистичке, синтаксичке и метафизичке конвенције патријархата. Кандидаткиња нарочито указује на субверзивни потенцијал женског писма, који постлакановске теоретичарке виде у стратегијама зазорног, семиотичког, у артикулацији хистерије, смећа, специфично женског уживања, екстазе, *jouissance*, како би показале структуру Симболичког (па тако и канона) као конструкцију, а не неизбежни поредак. У седмом потпоглављу „Женско писмо, женско писање женско ауторство“ кандидаткиња указује на терминолошку неусаглашеност за књижевно стваралаштво које стварају жене, анализира термине који се користе, указује на њихову дистинкцију, и опредељује се за термин *женско ауторство* јер разрешава однос рода, аутора и текста/дела на конструктиван начин: означава шири спектар уметничких и дискурзивних пракси него што су књижевне, подразумева мултимедијалну природу савременог стваралаштва, као и потребу разумевања специфичности родног искуства обликованог тим праксама. Осмо потпоглавље „Колико је феминистичка књижевна критика утицала на превредновање књижевног канона?“ сумира резултате феминистичке књижевне критике, активности и стратегије које су критичарке примењивале у настојању да књижевно ауторство учине видљивим, осмисле методе његовог проучавања и приступе проблемима вредновања женског ауторства.

Пето поглавље: Позадина развоја феминистичке књижевне критике у Србији

доноси анализу дискурзивних, културолошких, епистемолошких и социолошких околности у којима се појављује феминистичка критика у Србији.

У првом потпоглављу „Студије културе као теоријска платформа проучавања феминистичке књижевне критике у Србији 1990-2010“ образлажу се теоријске поставке студија суктуре као дискурзивне формације и теоријске платформе рада, сада у локалном контексту. Одбацивање идеје универзализма, есенцијализацизма и аутономности књижевности у односу на друге друштвене манифестације и успостављање нових термина (књижевна продукција, књижевна производња, поље веровања, праксе репрезентовања и дистрибуције, културални рад који дело изводи, уместо дотадашњих термина: књижевност, аутор, вредност, књижевно дело) омогућили су промишљање веза између књижевног дела и друштва, указали на идеолошки карактер сваке уметности. У другом потпоглављу „Статус књижевности данас“ кандидаткиња показује познавање савремених књижевних теорија. У сажетом прегледу преиспитују се појмови: *аутор, дело, публика, дистрибуција, тираж, вредност* и указује на могуће стратегије отпора које спречавају да у оквиру културне индустрије књижевно дело постане једино роба. Тема налаже ромишљање канона и каноничности у специфичним околностима, када је економски и идеолошко-националистички тоталитаризам, као пратилац транзиције, Србији додатно донео

интеретничке и интеркултурне сукобе, присилне и неконтролисане миграције, ратна страдања и разарања, висок степен криминалитета и корупције, прекид транспорта и комуникација, контаминираност животног и радног простора идеологијом, економску неизвесност што је културолошки подржано репатријархализацијом, ререлигизацијом и ретрадиционализацијом друштва. Низом примера из штампе, медија и литературе 90-их, кандидаткиња документује пораст мизогиније, која најдраматичнији облик поприма у хрватској култури, позивом на медијски и јавни линч пет књижевница које су се негативно одредиле према национализму. Кандидаткиња указује и на другачије примере (*Вјетар иде на југ и обрће на сјевер*). Опис наведених околности садржина је трећег потпоглавља „Транзицијске околности као позадина развоја феминистичке књижевне критике у Србији“.

У шестом поглављу: Књижевност у Србији деведесетих кандидаткиња документује познавање српске књижевне продукције 1990-2010, таленат да податке изнесе прегледно и систематично, одмереност у доношењу закључака и археолошку марљивост да из бројних података расутих по периодици, у трену урушавања парадигми које су је до тада конституисале, прикаже преглед српске књижевне историје. У првом потпоглављу „Могућа типологизација“ мапирају се кључе теме и идеологеме које су утицале на књижевну продукцију 1990-2010. Типологизација прозног стваралаштва (сведена на жанр романа) полази од запажања Тихомира Брајовића (2006), али је кандидаткиња допуњује и прецизира, мапирајући обнову *историјског романа* у форми *новоисторијског романа, грађанско-обновитељског романа* (у коме преовлађују стратегије историографског маниризма, историографског хомологизма, историографског карневализма, поетичког маниризма), али и постојање *емигантске књижевности, књижевности на рубу официјелне културне јавности*, као и постојање *жанровске књижевности и женског ауторства* који остају ван културног фокуса. У настојању да документује постојање квалитетног женског ауторства у српској књижевности 1990-2010, кандидаткиња у другом потпоглављу „Женско ауторство у српској књижевности деведесетих година XX века“ наводи прецизан попис имена ауторки, представница женског ауторства у српској књижевности, наслове њиховог прозног стваралаштва и године издања дела, указујући на разлику између *жена писаца које су ушле у канон, популарних високотиражних ауторки и женског ауторства* чије су представнице: Љубица Арсић, Биљана Јовановић, Милица Мићић Димовска, Љиљана Ђурђић, Јелена Ленголд, Гордана Ћирјанић, Јудита Шалго, Мирјана Новаковић Мирјана Митровић, Мирјана Павловић Марија Иванић, Нина Живанчевић, Даница Вукићевић, Марија Кнежевић, Мира Оташевић, Слободанка Боба Благојевић. Наведене књижевнице пропитују националистички патријархални модел моћи авангардним поетичким праксама, али њихово стваралаштво нема статус културне релевантности.

Седмо поглавље: Институционални и културални легитимитет женског ауторства у српској књижевности 1990-2010, осмо поглавље: Институционална моћ и женски канон у српској књижевности, девето поглавље: Културална релевантност: књижевне историје и женски канон у српској књижевности и десето поглавље: Културална релевантност: књижевне антологије и женски канон у српској књижевности дају вредан научни допринос истраживању репрезентације женског ауторства у српској књижевности и представљају средишњи део рада. Бавећи се пионирским истраживањем ове области, кандидаткиња од анализе контекста, односно књижевних, друштвених и теоријских претпоставки формирања књижевног канона, прелази на минуциозну, детаљну и прецизну анализу репрезентације женског ауторства у књижевним часописима, историјама књижевности, књижевним антологијама и анализира партиципацију у књижевним наградама.

У првом потпоглављу седмог поглавља „Увод – женско ауторство као културно поље“ представљају се области истраживања: женско ауторство као културно поље биће истражено

кроз 1. репрезентацију у институционалним медијима, 2. анализу институционалне моћи (рецепцију у књижевним историјама, књижевним антологијама, књижевни прикази), 3. анализу културалне легитимности и 4. културалне релевантности женског ауторства (анализу респектабилности и пракси којима се женско ауторство третира као важно за друштво). У другом потпоглављу „Институционални медији: феминистички књижевни часописи“ кандидаткиња даје значајан научни допринос проучавању репрезентације женског ауторства у периодици, анализом релевантних феминистичких књижевних часописа у земљи и региону, као и приказом бројева часописа који су темат или број часописа посветили женском ауторству у периоду 1990-2010. Представљени су часописи 2.1. *ProFemina*, 2.2. *Женске студије*, 2.3. *Genero*, 2.4. *Феминистичке свеске*, 2.5. *Марксизам у свету*, 2.6. *Република*, 2.7. *Гледишта*, 2.8. *Плима*, 2.9. *Разлика*, 2.10. *Градина*, 2.11. *Зеничке свеске*, 2.12. *Летопис Матице српске*, 2.13. *ARS*, 2.14. *Крух и руже*, 2.15. *Трећа*, 2.16. *Делта*, 2.17. *Жинец*, 2.18. *Идентитети*. Обиљем релевантних података о уређивачкој политици, темама, уредништву, условима рада, кандидаткиња документује постојање веома живе феминистичке сцене 90-их година на читавом Балкану, окупљајући велики број теоретичарки које теоријски утемељено промишљају женско ауторство. У „Резимеу“ 2.19. указује на заједничке карактеристике феминистичких књижевних часописа, чију критичку активност прати издавачка и преводилачка активност, а често и друштвено ангажовани активизам. Треће потпоглавље „Феминистички књижевни часописи као стратегија могуће интервенције у историје књижевности и књижевни канон“ доводи у везу претходно истраживање периодичке феминистичке продукције 90-их у везу феминистичком периодиком на овим просторима са почетка 20. века. Кандидаткиња показује континуирано постојање и историјски развој одређених тема (3.1. „Покушај стварања шире слике и трагање за континуитетом“), даје типологизацију часописа, а потом детаљно анализира теме: 3.2. „Доминанте у женским часописима с почетка и краја XX века“, и то: 3.2.1. „Политике репрезентације“, 3.2.2. „Амбиваленцију еманципације“, 3.2.3. „Насловнице“, 3.2.4. „Жене и нација“, 3.2.5. „Жене и рат“. Посебну пажњу кандидаткиња посвећује ратној књижевности, односно презентацији ратних тема у женском ауторству (одељак 3.3. „Жене, рат и књижевност“), указујући на њихову антиредукционистичку поетику, жанровску хибридноћ, одбијање хијерархизовања и центристичке структуре, као промишљен отпор симплификацији и примитивизацији у ратним културама. У четвртм потпоглављу „Институционални медији: феминистичко издаваштво“ пописом најважнијих издавачких кућа и њихових издања (које кандидаткиња документује у прилозима 4, 5, 6 и 7. на крају рада), показује се феминистичка издавачка активност, која развија продукцију социолошке, психолошке, филозофске, књижевнотеоријске и књижевнокритичке литературе, у земљи и региону, оснажујући гинеокритику као дискурзивну формацију.

Осмо поглавље Институционална моћ и женски канон у српској књижевности, систематичним прегледом релевантних књижевних награда за прозно стваралаштво у српској књижевности, кандидаткиња документује стратегије којима се оспорава институционална моћ женском ауторству.

У првом потпоглављу „Књижевне награде“, у одељку 1.1. „Награђивање“, анализирају се имена лауреата, наслова књижевних дела, година издања (попис налазимо у прилозима 7-18 на крају рада) и прецизна процентуална партиципација женског ауторства у следећим књижевним наградама: 1. Награда БИЉАНА ЈОВАНОВИЋ, 2. Награда ИСИДОРНИМ СТАЗАМА, 3. Награда ИСИДОРА СЕКУЛИЋ, 4. НИН-ова награда за најбољи роман године, 5. АНДРИЋЕВА НАГРАДА за причу или збирку прича на српском језику, 6. ВИТАЛОВА НАГРАДА „Златни сунцокрет“, 7. Награда СТЕВАН СРЕМАЦ, 8. Награда МЕША СЕЛИМОВИЋ, 9. Стипендија ФОНДА БОРИСЛАВ ПЕКИЋ, 10. Награда МИЛОШ ЦРЊАНСКИ и 11. Награда БОРИСАВ СТАНКОВИЋ. У одељку: 1.2. „Ко није

награђиван?“ и 1.3. „Ко јесте награђиван?“ анализирају се наведени подаци и доводе у везу са јаким модернистичким претпоставкама о аутономности уметности, њеном еманципаторском и хуманистичком налогу (не постоји мушко/женско ауторство, већ добра/лоша књижевност), о нацији као органској целини, коју симболизује књижевни, о вези рода и етничитета („сапутничка проза“). Кандидаткиња показује да идеолошко и формално одступање од задатих матрица канон одбија од себе, примењујући стратегије игнорисања и прећуткивања.

Девето поглавље: Културална релевантност: књижевне историје и женски канон у српској књижевности доноси податке о репрезентацији женског ауторства у историјама српске књижевности и то тако што у *првом потпоглављу* „Теоријско одређење појма историја књижевности и књижевна традиција“ кандидаткиња промишља *књижевну традицију* као аспект друштвене организације, и средство регулације које обезбеђује природни континуитет. Кандидаткиња указује да је у транзиционом периоду на простору бивше Југославије идеја једнонационалних држава ојачала представу о делима националног канона као органској целини. Дела као метафора нације легитимизују континуитет националне историје и њену апотеозу. Указујући на стратегије репрезентације, надзирања и перформативности као конститутивне за канон, кандидаткиња отвара проблем постојања другачијих књижевних историја. *Друго потпоглавље* „Гинокритика, историја књижевности и књижевна традиција“ са одељком 2.1. „Резиме“ на завршетку потпоглавља, упознаје нас са *гинокритичким схватањем књижевне традиције*. Анализом студија Елен Мерс (*Књижевнице*), Илејн Шоуволтер (*Њихова властита књижевност*) и Сандре Гилберт и Сузан Губар (*Луда жена на тавану*), указује се на значај и потребу ојачавања женске књижевне традиције, постојање заједништва у књижевности на основу чињенице женства, које постоји као поткултура и пролази 1880 – 1930. кроз женствену, феминистичку и женску фазу, током којих су се смењивали приоритети и начини репрезентације женског ауторства. Довођењем стваралаштва у шири друштвени контекст указано је на континуирано присуство женског ауторства, упркос различитој почетној позицији мушких и женских писаца и различитом приступу институцијама, а традиционално неканонизоване књижевне врсте (писма, дневници, аутобиографије...), развојем гинокритике, постали су предмет критичког изучавања. Одвојеност од главног тока може бити благородна за женску књижевну традицију која се не исцрпљује у ривалству. Кандидаткиња мапира и ограничења гинокритичког настојања да се успостави женска књижевна историја у чињеници да нису све естетичке тврдње разрађене у феминистичком кључу, као и да се у процедурама вредновања стваралаштво и даље хијерархизује на основу мушких критеријума, проглашених за универзалне. Веома значајан научни допринос проучавању питања репрезентације женског ауторства доноси *треће потпоглавље* „Историја српске књижевности и женско ауторство“, у коме се документује и анализира репрезентација женског ауторства у српској књижевној историографији. У пододељку 3.1. „Да ли Скерлић још увек критикује?“ кандидаткиња прегледно и детаљно анализира стратегије репрезентације женског ауторства у *Историји нове српске књижевности*, Јована Скерлића (1914), *Историји српске књижевности*, Јована Деретића (1983) и *Историји модерне српске књижевности: златно доба 1892-1918*, Предрага Палавестре (1986) и резимира наведене податке у пододељку 3.2. „Ако пишу, зашто се о њима не пише?“. Кандидаткиња промишља разлоге зазора да се канон ревидира и књижевна дела прочитају са становишта рода. Ако борба за улазак у књижевни канон подразумева борбу за право на постојање, и борбу за право на препознавање вредности, поставља се питање: да ли може настати ремек-дело у оквиру женског ауторства? Сметња успостављању осећаја припадности и континуитета женске културе и традиције јесу стратегије прећуткивања, игнорисања, занемаривања, недовољне обавештености и компромитовања одреднице женско ауторство одредницама „сентиментална књижевност“, или „књижевност која проповеда феминизам“, са застрашујућим конотацијама које та реч у

нашем језику има, затим чињеница да женско ауторство не доживљава нова издања (осим Исидоре Секулић), да канонизација одређених књижевница шаље двосмислену поруку (Милица Стојадиновић Српкиња), што је разорно деловало на женско ауторство током читавог XX века, и условило његову гетоизацију и маргинализацију, коју књижевнице настоје да избегну одрицањем од квалификације женско ауторство. Пододељак 3.3. „Стратегије инвентара и каталога“ показује како је српско женско ауторство очувало своју историју захваљујући списковима. Феномен инвентара, спискова, каталога и библиографија женског ауторства у српској књижевности недовољно је истражен. Кандидаткиња показује како као нелинеарни, децентрисани и нехијерархизовани облици представљања женског ауторства, ови документи јесу извор драгоцених података за исписивање женске историје књижевности: откривају број жена у књижевном животу, средине из којих потичу, професије којима се баве, тематске и жанровске особености женског ауторства, стратегије формирања интерпретативних заједница, рецепцију. Засновани на чињеницама, уз минимум вредносног суда, каталози и инвентари документују континуирано присуство женског ауторства у српској књижевности. Пододељак 3.4. „Није то (толико тешко да би било) немогуће“ представља две историје женског ауторства у српској књижевности, које су, парадоксално, написале странкиње. Кандидаткиња представља *Гласове у сенци* (Voices in the Shadow), Силије Хоксворт (2000) и *...Када сазremo као култура...Стваралаштво српских списатељица на почетку XX века (канон – жанр – род)* Магдалене Кох (2007, 2012). Обе историје књижевности кандидаткиња анализира подробно, наводећи имена одељака, имена књижевница и начин репрезентације. Пододељак 3.5. „Коме је и зашто нелагодно?“ анализира податке у претходним пододељцима и у сумира их прецизно у 10 теза. Отварају се питања: да ли су могуће историје књижевности у којима неће бити „маргинализације, нити гетоизације према категорији рода? Ако је конципирана као историја друге и другачије књижевности, ако се женско појављује као подређени, скрајнути, друштвени статус аутора, да ли је уопште могућа историја женског ауторства, које је у свом аутентичном теоријском значењу – јасно антиисторијско? У чему је немогућност/нелагодност стварања заокружене књижевне историје српског женског ауторства? Указује се на појачано интересовање за женским књижевним традицијама у свету, као и на истраживачки пројекат *Књиженство, теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије, указује се на истраживања Славице Гароња Радованац, Слободанке Пековић, Радмиле Гикић, Јасмине Ахметагић, Светлане Томић, које су допринеле видљивости женског ауторства, али се њихова истраживања не могу назвати гинокритичким. Заокружен и целовит нацрт женске традиције, међусобних односа и веза књижевница које су писале на српском језику, не постоји.

Десето поглавље: Културална релевантност: књижевне антологије и женски канон у српској књижевности“ структурирано је у два потпоглавља. У првом потпоглављу насловљеном „Ант-о-логично“ кандидаткиња показује репрезентацију женског ауторства са аспекта културалне релевантности, анализом тринаест релевантних књижевних прозних антологија. Прегледно се наводе имена представница женског ауторства, наслови којима су представљене у антологији и доводе у везу са укупним бројем заступљених писаца. У другом потпоглављу „Резиме“ систематизују се наведени подаци и указује на дискриминаторске премисе елитистичког дискурса књижевних антологија, као и на стратегије игнорисања, прећуткивања, загађивања граница између елитистичко-академског и тржишно-естрадног женског ауторства као стратегије маргинализације женског ауторства у књижевним антологијама XX века у српској књижевности. Запажа се да саме књижевнице ћуте о искуству родне разлике, не залажу се отворено за њу, нити је промовишу као основну категорију савремене постмоденистичке, глобалистичке, транзиционе, тржишне културе за разлику од тзв. комерцијалних женских ауторки/представница тривијалне књижевности, које су медијски вештије на српско књижевно тржиште пласирале родно искуство.

Једанаесто поглавље: Како се успостављало ново читање представља важан и прилично самосталан део истарживања у коме је кандидаткиња указала на потиснуту, а драгоцену активност генерације феминистичких књижевних критичарки у Србији 1990-2010. године. Метакритички приступ ове врсте пионирско је истраживање, а кандидаткиња је потврдила добру информисаност, прегледност у излагању и упорност у реконструисању наведене епистемолошке традиције.

У првом потпоглављу „Ко говори? Статус књижевне критике у Србији деведесетих година XX века“, као проблеме са којима се суочава савремена српска књижевна критика у епохи естрадизације, спектакуларизације, дезинтелектуализације, репатријархализације, развитка локалне књижевне индустрије и све веће зависности књижевне критике од медија, кандидаткиња издваја: непостојање јасних параметара који би дефинисали сукоб интереса, унормљавање климе критичарског незамерања никоме, недовољно промишљен утицај идеологије на књижевност, стигматизирање и табуизирање феминистичког покрета и теорије у науци о књижевности. Дуго потпоглавље „Појава и успон феминистичке књижевне критике у Србији“ реконструира хронолошки појаву феминистичке књижевне критике у српској научној јавности (од прве појаве појма, преко темата у часописима, научним радовима, до конгреса женске књижевности и увођења термина гинокритика). Највреднији научни допринос доноси треће поглавље „Књижевне критичарке“, који у сагледава, класификује, представља и анализира резултате рада феминистичких књижевних критичарки од 90-их година 20. века, а своје излагање структурира у једанаест пододелака: 3.1. „Критика тоталитарног и националистичког дискурса и мизогиније“, 3.2. „Упознавање са светском литературом и домаћа продукција“, 3.3. „Дестабилизација књижевног канона“, 3.4. „Борба против злоупотребе књижевног канона“, 3.5. „Тривијализација и привидна детабуизација“, 3.6. „Негативна критика, идеолошка књижевна критика и књижевне полемике“, 3.7. „Типологизације и систематизација“, 3.8. „Демистификација стереотипа којима је компромитован феминизам“, 3.9. „Преиспитивање књижевних награда“, 3.10. „Преиспитивање маскулинитета“, 3.11. „Повезивање родних студија у Србији са европским институцијама“. Представљена је изузетно продуктивна активност феминистичких критичарки, које су се 90-их одредиле против националистичког дискурса, културне регресије и брутализације, које су преводиле савремену теорију и обогатиле је самосталном продукцијом (бројне студије су резултат социолошких, правних, антрополошких, филозофских и гинокритичких истраживања), приказана је борба против дотадашњег схватања књижевног канона, указано на злоупотребу књижевног канона, стратегије тривијализације, привидне детабуизације, које поред игнорисања, прећуткивања и оспоравања вредности представљају стратегије маргинализације женског ауторства. Критичарке су проблематизовале однос идеологије и књижевности, улазиле у књижевне полемике демистификовале стереотипе којима је компромитован феминизам, направиле прве типологизације женског ауторства и систематизацију, преиспитале су књижевне награде и маскулинитет и повезале се са европским институцијама.

Закључујући рад, у дванаестом поглављу: Закључак кандидаткиња Татјана Јовановић синтетичким и дедуктивним приступом надилази понављање већ реченог сублимацијом у поетичком тону. У раду се иза сваког одељка налази резиме, тако да су увиди излагани постепено током читавог рада. Зато налазимо да је оправдано што се на самом завршетку крајње концизно постављају кључна питања и понављају само одговори до којих се у истраживању дошло.

Тринаесто поглавље доноси 19 прилога: *Прилог 1*: Списак новина, часописа и имена значајних књижевних критичара у српској књижевности деведесетих година XX века; у *Прилозима 2-7*. износи се преглед издања Женске инфотеке из Загреба, Центра за женске студије из Загреба, Центра за женске студије из Београда, женских невладиних организација

Женске студије и истраживања, Жена у црном и издавачке куће Феминистичка '94. Прилози 8-19. доносе списак добитника дванаест релевантних књижевних награда за прозну књижевност у Србији. Прилози прибављају раду чињенично утемељење.

Увид у четрнаесто поглавље Литература и списак 1. Опште литературе, 2. Секундарне литературе – новински чланци, научни чланци и научни зборници, и 3. Интернет извора, казује да је кандидаткиња користила сву релевантну литературу и из областу студија културе, студија рода, гинеитике и феминистичке књижевне критике.

На крају рада налазе се потребни обрасци: 1, 2, 3.

II Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација кандидаткиње Татјане Јовановић *Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010. године* у потпуности је испунила, у пријави теме изнете, циљеве, предмет и хипотезе. Наведено потврђује да је пријављена тема била подобна и захтевна за израду докторске дисертације. Показало се да књижевни канон недовољно промишљен у српској књижевности, и као такав представља изазов за научно испитивање. Кандидаткиња је извела опсежно истраживање, како теоријско, тако и практично-емпиријско, анализирајући институције које утемељују књижевни канон (периодику, издаваштво, историје књижевности, антологије књижевности, књижевне награде, књижевне студије), и такво компаративно и трансдискурзивно истраживање једна од веома важних новина и допринос ове докторске дисертације. Кандидаткиња је извела опсежну опсервацију и интерпретацију теоријске позадине, која је условила кризу канона, и довела је у везу са локалним политичким и теоријским контекстом полупериферије. Број разрешених, као и број покренутих проблема умногоме је надмашио очекивања приликом пријављивања теме.

У изради своје теме, Татјана Јовановић се доследно придржавала предодређене методологије, примењујући аналитичко-синтетички (херменеутичко-интерпретативни) и постструктуралистички метод, при чему је обухватна критичка опсервација опште теоријских текстова кореспондирала са књижевним историјама, антологијама, периодиком, феминистичким издаваштвом, као примарном грађом на којој је спроведено истраживање. Овакав приступ је подразумевао извесну динамику и дијалектику између свремене и већ класичне теоријске позиције. Овим методолошким поступцима књижевнонаучна анализа је постала свеобухватнија, слојевитија и усложњенија.

Кандидаткиња је у дисертацији показала способност комбиновања основног аналитичког и синтетичког научног метода, али и општих научних метода као што су индуктивно-дедуктивни и компаративни (интерлитерарни, интертекстуални и културолошко-антрополошки) методи. У Уводном поглављу полазишни принципи су делом били дедуктивни из опште теоријске литературе, да би се и у другом и трећем поглављу археолошки реконструисала интервенција ликовних критичарки у канон и појава женских/родних студија, а дедуктивне поставке се разложиле аналитичким увидима на самантизацију и ресемантизацију културолошких знакова којима се репрезентује женскост (политике погледа и видљивости, егзибиционизам, војеризам, скопофилију, производњу уживања и фасцинације, нарцизам, културну продукцију, режиме презентације, уметничку производњу, рецепцију). Четврто, пето и шесто поглавље аналитичко-синтетичким научним методом преводне поставке и теоријске постулате феминистичке критике и студија културе у локални српски транзициони културни контекст 90-их. Емпиријска истраживања у седмом, осмом, деветом и десетом поглављу, бројем и прецизношћу података, као и аналитичко-синтетички метааналитички приступ у реконструкцији феминистичке књижевне потврђивање полазишних дедуктивних принципа у једанаестом поглављу, успоставили су сума закључака

о презентацији женског ауторства у српској књижевности, као и о стратегијама којима се књижевна, издавачка, теоријска продукција утваризује, прећуткивањем, иронизовањем, игнорисањем, загађивањем граница са високотиражном популарном књижевношћу. Износи се збир општетеоријских и књижевнотеоријских, али и интерлитерарно-компаратистичко-естетско-културолошких вредности, и тако проширује сагледавање књижевног дискурса о канону у трансестетском и метадискурзивном смислу. Дисертација Татјане Јовановић показује да су додири са антропологијом, социологијом, психоанализом, феминизмом и феминистичком књижевном критиком, студијама културе и другим дискурсима, указала на преливања културолошких, антрополошких и интерлитерарних појава и противречности у књижевни канони, и да је неопходно препознати их и прихватити као аспект књижевног дискурса. Рад прати дијахронијске нити трансформације дискурса о књижевном канону, његове књижевне, културолошке и идеолошке налоге и представља археолошки захват у дубину мишљења феномена књижевног канона и феномена женског ауторства. Наведеним је значај истраживања Татјане Јовановић премашно очекивања најављена пријављеном темом и *Образложењем*.

III Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области и оцена њене оригиналности

Докторска дисертација кандидаткиње Татјане Јовановић приоритетно припада подручјима опште и српске књижевне теорије и књижевне историје 20. века. Тема обрађена у дисертацији никада није била систематски предмет анализа у српској књижевности, критици и науци о књижевности. Битно је истаћи да до данас нема ниједне научне монографије из области књижевне теорије и књижевне историје, како на нашим просторима, тако и у свету, која се бавила проучавањем репрезентације женског ауторства у српској књижевности и односом канона према њој са аспекта савремених постструктуралистичких поставки, у контексту књижевности стилских формација двадесетог века. Обрађена тема је више него значајна, не само с обзиром на потребу новог, потпунијег испитивања канона и женског ауторства у српској књижевности, с аспекта актуелних поставки савремене књижевне теорије, већ и као отварање новог поглавља у сагледавању улоге гинокритике у историји српске књижевности. Користећи савремене, домаће и иностране књижевнонаучне позиције и перспективе, којима је међуоднос антропологије, културологије, теорије и литературе означен као једно од најзначајнијих поља за истраживање, ова теза је отишла значајан корак даље у „осавремењивању“ мишљења о књижевном канону. Тему је докторанткиња обрадила исцрпно: то је прва студија о женском ауторству у српском књижевном канону, не само двадесетог века, него уопште у њеној историји, прво сагледавање репрезентације женског ауторства из угла савремених носећих теорија у релевантним књижевним историјама, антологијама, издаваштву, периодици и књижевним наградама, прва метакритичка класификација и систематизација резултата феминистичке књижевне критике од 90-их. Књижевнотеоријско, књижевноисторијско, књижевноантрополошко, књижевносоциолошко, књижевнонаучно истраживање ове теме представља значајан допринос целовитијем тумачењу потиснуте културне, теоријске и историјске репрезентације женског ауторства у историји српске књижевности, Нарочито је значајан прилог истраживању српске књижевности преиспитивање односа идеологије и књижевности, односно књижевне вредности као конструкције за коју је идеологија конститутивна. Остаје да се закључи следеће: а) докторска дисертација докторанткиње Татјане Јовановић представља прво тумачење књижевног канона са аспекта презентације женског ауторства у њему, на темељу савремене теорије и методологије; б) наведеном дисертацијом први пут се преиспитује репрезентација женског ауторства у књижевним антологијама, књижевним историјама и

књижевним наградама, периодици и издаваштву, в) први пут се метакритички представља, класификује, систематизује и тумачи рад феминистичких књижевних критичарки 1990-2010, г) дисертација први пут родно проблематизује канон, стратегије укључивања и искључивања, занемаривања, игнорисања и заобилажења женског ауторства, д) дисертација први пут документује огромну књижевну, књижевнотеоријску, књижевнокритичку, књижевноисторијску, издавачку гинеоциничку продукцију, услед чега свако игнорисање женског ауторства као дискурзивне формације и специфичног дискурса постаје недопустива необавештеност.

Докторанткиња је консултовала сву релевантну литературу која се директно или општетеоријски односи на проблематику задату темом, па се, у односу на њу, јасно уочава вредност саме дисертације. Пошто је истраживање спроведено на значајном делу корпуса чије јединствено поље до сада у српској књижевној науци није било предмет рада, остварен је важан помак у опису овог феномена у српској књижевности двадесетог века. Дисертација је, према свим научним критеријумима, вредно и оригинално научно дело.

IV Научни резултати докторске дисертације, примењивост и корисност резултата у теорији и пракси и начин презентовања резултата научној јавности

С обзиром на наведене домете, оригиналност и актуелност докторске дисертације Татјане Јовановић, научни резултати њене докторске дисертације јесу и теоријски и историјски и интерпретативни. Главни теоријски резултат односи се на помно описивање, преиспитивање и анализу културолошких и дискурзивних појмова, пре свега канона, студија културе, феминистичке књижевне критике, женског писма и женског ауторства а потом и помно истраживање репрезентације женског ауторства у оквирима српске књижевности у специфичним транзиционим околностима 90-их година. Интерпретативни резултат сагледава се у херменеутичком сагледавању канона као културног и књижевног интертекста, и празног места моћи. Овом дисертацијом, указује се на вредност као конструкцију и на незаобилазни утицај идеологије на књижевност.

Будући да су модернистичке представе о непостојању културних утицаја друштва на уметност представе о еманципаторском карактеру уметности и уметнику генију који ствара вредности које је публика спремна да схвати и у њима ужива изузетно јаке и културолошки подржане, с једне стране а са друге стране постојање женског ауторства у основношколском и средњошколском образовању потпуно заменарено, резултати дисертације Татјане Јовановић испуниће упражњено поље у савременој књижевној теорији, критици и историји српске књижевности. Промишљања канона, репрезентација женског ауторства и метакритички приказ рада феминистичких књижевних критичарки у српској књижевности од сада ће се ослањати на резултате ове дисертације, не само с обзиром на њихову прегледност, већ с обзиром на поетичку и хуманистичку вредност културолошког смисла литературе. Као таква, дисертација кандидаткиње Татјане Јовановић иницира нова истраживања канона и женског ауторства и доноси резултате које треба, у овом, изворном облику, публиковати, како би што пре били доступни научној јавности и како би покренули на нове научне опсервације књижевног смисла двадесетовековних теоријских и културолошких дискурса.

V Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Татјана Јовановић је објављивала своје радове (14 објављених радова) у часописима са листе ресорног Министарства и са рефератима учествовала на 9 међународних и

националних научних скупова и конференција. Највећи број тих радова припада књижевнотеоријској области, али и аналитичко интерпретативној области. У њима се разматрају различити књижевнотеоријски проблеми двадесетовековне науке о књижевности, модернистичке и постмодернистичке светске и српске књижевности са гинокритичког аспекта. Наводимо библиографију свих оригиналних ауторских радова у часописима и рецензираним зборницима са научних, међународних и националних скупова, са следећим категоријама:

Радови из категорије М52:

1. 2010. Татјана Јовановић, „Време и прича у роману *Опсада цркве Светог Спаса Горана Петровића*“; *Књижевност и језик – часопис Друштва за српски језик и књижевност Србије*, бр. 3-4, Београд, стр. 271-279. (УДК 821.163.41.09-31 / ISSN 0454-0689) М52
2. 2015. Татјана Јовановић, „Канон и канонски рат“, *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Година X, Београд, стр. 221-236. (УДК 82.0 / ISSN 1820-5305) М52

Радови из категорије М53:

3. 2012. Татјана Јовановић, „Сватовске песме у светлу обреда прелаза“, *Липар – часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, год. 13, број 47, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, стр. 167-181. (УДК 821.163.41-14.09:398.8 / ISSN 1450-8338) М53
4. 2013. Татјана Јовановић, „Архетипски мотиви у приповеткама *Ветар и Швабица* Лазе Лазаревића“, *Липар – часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, год. XIV, број 50. Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, стр. 179-186. (УДК 821.163.41-32.09 Лазаревић Л / ISSN 1450-8338) М53
5. 2014. Татјана Јовановић, „Роман у којем је нестало роман - *Животи девојака и жена* Алис Манро у светлу постлакановских теорија“, *Корац – часопис за књижевност, уметност и културу*, година XLVIII, Крагујевац, свеске 7-9, стр. 143-150. (УДК 82 / ISSN 0454-3556); М53
6. 2016. Татјана Јовановић, „Херменеутика сопства у роману *Дневник лоше године* Џ. М. Куџија“, *Липар – часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, год. XVI, број 58. Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, стр. 145-159. (УДК 821.111(94)-31.09 Куџи Џ. М / ISSN 145-8338 = Липар (Крагујевац)) М53

Радови из категорије М14:

7. 2012. Татјана Јовановић, „Историографска метафикција у роману *Опсада цркве Светог Спаса Горана Петровића*“, *Језици и културе у времену и простору*, Тематски зборник Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, стр. 611-618; (УДК 811.1(082); 821.09(082); 008(082) / ISBN 978-86-6065-133-6) М14

8. 2014. Татјана Јовановић, „Женско самоодређење у светлу лакановских и постлакановских теорија у приповеткама Јелене Ленголд“, *Језици и културе у времену и простору*, III Тематски зборник Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, стр. 169-178. (УДК 811.1(082); 821.09(082); 008(082) / ISBN 978-86-6065-282-1) M14

Радови из категорије M45:

9. 2010. Татјана Јовановић, „Родни идентитет и методе надзирања и кажњавања у приповеци *Мара милосница* Ива Андрића“, *Савремена проучавања језика и књижевности*; Зборник радова са II научног скупа младих филолога Србије, год. 2, књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, стр. 291-302. (УДК 821.111(73)-31.09 / ISBN 978-86-85991-31-8) M45

10. 2011. Татјана Јовановић, „Конституисање женског идентитета као другог у роману *Пада Авала* Биљане Јовановић“, *Савремена проучавања језика и књижевности*, зборник радова са III научног скупа младих филолога Србије, год. 3, књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, стр. 335-345. (УДК 821.163.41.09-31 / ISBN 978-86-85991-40-0) M45

11. 2012. Татјана Јовановић, „Постајање писцем – постајање женом“, *Савремена проучавања језика и књижевности*, зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије, год. 4. Књига 2, ФИЛУМ, Крагујевац, стр. 643-653. (УДК 821.111-4.09 Вулф. В. 821.133.1-4.09 Сикеу Е. 821.163.41-31.09 Ленголд Ј. / ISBN 978-86-85991-51-6) M45

Радови у некатегорисаним часописима:

12. 2014. Tatjana Jovanović, „Da li je jedino luda žena, zapravo – žena?, *ARS, časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, број 4, стр. 139-144 (YU ISSN 0352-6739) доступно на: <http://okf-cetinje.org/tatjana-jovanovic-da-li-je-jedino-luda-zena-zena/>

13. 2015. Татјана Јовановић, „Роман као тело и тело као реченица – *Златна бележница* Дорис Лесинг“, *Књиженство, часопис за студије књижевности, рода и културе*, Београд, (УДК 821.111.09-31 Лесинг Д. 821.111.09:305-055.2 / ISSN 2217-7809); доступно на: <http://www.knjizenstvo.rs/magazine.php?text=135>

Некатегорисани радови:

14. 2015. Татјана Јовановић, „Индивидуација једне књиге“, предговор, *Нештозачитање*, Немања Станковић, Чекић, Београд.

VI Закључак и препорука

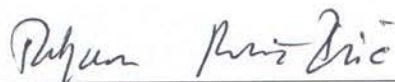
Све до сада наведено недвосмислено показује да је Татјана Јовановић научно и теоријски квалитетно обрадила теоријску и практичну проблематику канона и репрезентације женског ауторства у њему. У својој докторској дисертацији Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010. кандидаткиња је показала врлине посвећеног научника – добру кореспонденцију с најрелевантнијом литературом, изузетно владање књижевнонаучном методологијом на различитим нивоима књижевнонаучне анализе (књиженотеоријском, књижевноисторијском, књижевнокритчком и херменеутичком), адекватну примену различитих могућности анализе, посебно изражен смисао за интерференцију анализе и синтезе, за усклађивање општих и посебних научних метода и закључака, као и педантност и прегледност у систематизацији истражених чињеница. Веома захтевна тема урађена је на научно изванредан начин, па ова дисертација улази у ред посебно квалитетних из науке о књижевности.

Због свега у реферату наведеног, предлажемо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овде изнесу позитивну оцену о докторској дисертацији Татјане Јовановић, под насловом Конституисање женског канона у српској прози 1990-2010. и кандидаткињи одобри усмену одбрану пред овом Комисијом.

У Крагујевцу, мај 2016.

КОМИСИЈА

Илић
Др Татјана Росић, ванредни професор Факултета за медије и комуникације Универзитета Сингидунум у Београду, ужа научна област: Наука о књижевности,



Др Славица Гароња Радованац, ванредни професор Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: Српска књижевност;



Др Часлав Николић, доцент Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: Српска књижевност.

